

Semmelweis Egyetem Doktori Iskola
Nevelés-és Sporttudományi Doktori Iskola

**KELETI KÜZDŐSPORTOK MAGYARORSZÁGON,
A SPORTPOLITIKA ÉS A SPORTGAZDASÁG VÁLTOZÁSAI TÜKRÉBEN**

PhD
tézisek

Készítette:
Dr. Borbély Attila

Témavezető:
Földesiné Dr. Szabó Gyöngyi CSc

Bizottság:
Dr. Istvánfi Csaba CSc
Dr. Takács Ferenc CSc
Dr. Tibori Timea CSc

Opponensek:
Dr. Habil. Nyerges Mihály CSc
Dr. Koncz István CSc

Budapest
2005.

1. A témaválasztás indoklása

A társadalom fejlődésének, átalakulásának, változásának minden periódusban meghatározó hatás gyakorló szerepe van az állampolgárok testi-lelki jólétének állapotára, szabadideje hasznos eltöltésére, szokásainak kialakulására. Ebben a permanensen változó hatásmechanizmusban kap több vagy kevesebb szerepet a sport, mint aktív, cselekvő tevékenység és/vagy mint szórakozás, a passzív érdeklődés tárgya.

A társadalmi fejlődés különböző fokain álló országok, nemzetek más és más eszközrendszerrel, fontosság tudattal és lehetőségekkel rendelkeznek a sport, mint a társadalom felépítményének a kultúrához tartozó eleme elfogadásában, megítélésében és fejlődése cselekvő erkölcsi és anyagi támogatásában.

A nagy nemzetközi megmérettetések, az olimpiai mozgalom, a világversenyek, kontinens viadalok mind megannyi lehetőséget nyújtanak a globalizációs folyamatok sportban is megjelenő jellemzőinek feltérképezésére, a sport, mint üzleti vállalkozás előtérbe kerülésének nyomán követésére és a politikára történő visszahatása tettenérésére.

A piacgazdaság kialakulása, a nemzetközi integráció szükségszerűsége, a profitszerzés előtérbe kerülése alapvető átalakulást hozott a sport társadalmi megítélésében, erkölcsi és pénzügyi támogatottságában, fontosságának megítélésében egyaránt.

A korábbi „Keleti blokk” – köztük Magyarország - államai, mint a szovjet érdekszférához kapcsolódó országok, részben a „táborhoz” való tartozás szimbólumaként, részben a szocialista öntudat megjelenítéseként nemzeti kérdésnek tekintették a sikeres olimpiai szereplést, a világ-és kontinens versenyeken való eredményességet.

Az igazi értékmérő tehát nem a nemzet polgárai általános egészségi állapotának megítélése, egészséges, sportos életmódjának segítése volt, hanem a maroknyi élsportoló sikeres szereplése, a mindenáron való győzni akarás, a nemzeti büszkeség

letéteményeseként szimbolizált „bajnok”, mint társadalmi példakép eszményének megjelenítése.

Ezen értékek a piacgazdaságban is jelen vannak, azonban prioritásuk nem domináns, noha nem is elhanyagolható. A polgári demokráciák, a több évtizede piacgazdaságban élők ugyancsak büszkék fiaik-lányaik sporteredményeire, teljesítményére, de racionálisan el tudják helyezni azokat a társadalom értékrendjében sem túl, sem pedig alul értékelve.

Lényegesen fontosabb szerepet játszik azonban a nyugati demokráciákban az egészséges életmód, a civil társadalom önszerveződése, a nyitott vagy éppen zárt klubok rendszere, a szocializációs folyamatok támogatása.

Mindezek előrebocsátásával kezdtem hozzá ezen dolgozat elkészítéséhez, melyben dokumentum elemzés módszerével, survey-módszer segítségével és mélyinterjúk alkalmazásával mutatom be a keleti küzdősportok elterjedésének, népszerűvé válásának folyamatát, az elmúlt fél évszázad sportpolitikája, gazdaságstratégiája összefüggéseinek és ezek együttes hatása vizsgálatának tükrében.

- ✍ A tanulmány elsődleges célja a keleti küzdősportok helyének, szerepének meghatározása a hazai politikai, gazdasági, társadalmi változások egyes szakaszaiban.
- ✍ Célom továbbá választ kapni arra, hogy a keleti filozófia, a keleti bölcsek tanításai hogyan épültek be a magyarországi tanításokba, edzés módszerekbe, gyakoroltak-e hatást a fiatalok társadalmi szemléletváltására.
- ✍ Választ keresek arra is, hogy a keleti küzdősportok gazdasági-üzleti vállalkozásként milyen szerepet töltenek be a fejlődés folyamatában és hogyan integrálódnak a sportmozgalom szervezetébe.
- ✍ Célom megállapítani, hogy a keleti küzdősportokat gyakorlók nemenként is, milyen motivációkkal, indíttatással választották maguknak ezeket a sportokat, továbbá társadalmi státuszuk, iskolai végzettségük, családi állapotuk, életkoruk hogyan befolyásolja értékrendjüket.

A szakirodalmi útmutatókra és tapasztalatokra építve a következő hipotézisek beigazolódását várom:

- ✍ A keleti küzdősportok magyarországi elterjedése eltérő módon történt, mint a tradicionális sportoké, mert a tiltás és tûrés időszakában nem élvezte azt az állami támogatást, amelyet más sportok.
- ✍ A keleti küzdősportok – kezdettől fogva üzleti alapon működtek, mely hatással volt fejlődésükre és elterjedésükre.
- ✍ A keleti filozófiákat a magyar társadalom nem, vagy csak alig fogadta be. A keleti küzdősportok filozófiai, vallás- etikai összetevői nem váltak alapvető tanításokká. A küzdősportok „európaiasodva” érték el páratlan népszerűségüket.
- ✍ A keleti küzdősportok elterjedése- mint „divat” és újdonság- érezhető hatást gyakorolt a magyar fiatalok sport aktivitásának, rendszeres sporttevékenységének fejlődésére.

2. Módszerek

A dolgozat elkészítéséhez használtam a dokumentumelemzés, a kérdőíves felmérés, a mélyinterjú és a résztvevői megfigyelés módszereit.

A témában rendelkezésre álló dokumentumok, Törvények, párthatározatok, minisztertanácsi határozatok, végrehajtási utasítások, publikációk elemzése elsősorban a társadalmi folyamatok nyomon követése szempontjából volt szükséges. Ezek segítségével kerestem a küzdősportok hazai helyét és szerepét, a sportmozgalomba, sportgazdaságba való integrálódásának pályáját.

Felmérést végeztem a keleti küzdősportokat gyakorlók körében (N=672). A mintaválasztást strukturált mintavétellel végeztem. A kiválasztott minta az alapsokaság 1%-a. A kérdőívek zárt és nyitott kérdéseket tartalmaztak.

Mélyinterjúkat folytattam sportvezetőkkel, sportolókkal. (N = 12.)

Mint gyakorló küzdősport oktató-edző, az elmúlt másfél évtizedben figyelemmel kísértem a keleti küzdősportok hazai státusz és funkcióváltozásait a menedzser önvédelmi képzés résztvevői között.

3. Eredmények

Célkitűzéseim közé tartozott az, hogy választ keressek a keleti bölcsek tanításai beépülésére a magyarországi edzésmódszerekbe, azon hatásmechanizmusok vizsgálatára, amelyek a fiatalok társadalmi szemléletváltására bármilyen befolyást is gyakorolhattak.

A kérdőíves felmérésben külön is vizsgáltam a nők, férfiak eloszlását, az övfokokatok eloszlását, a végzettség megoszlását a sportolási idő tükrében.

Feldolgoztam a foglalkozás megoszlása, sportolás elkezdésének oka, sportolás célja valamint a sportolás által bekövetkezett változásérzés vonatkozásában adott válaszokat is.

Vizsgáltam az elmélyült gondolkodóképesség rangjainak megoszlását a kezdeti indokok és a sportolás céljai szerint, továbbá a sportolás kezdeti okainak megoszlását és az emberi értékek megoszlását a sportolás céljai és okai szerint.

Az eredményeket táblázatokban összegeztem.

Mélyinterjúkat folytattam sportvezetőkkel, sportolókkal. Tizenkét olyan sportvezetőt választottam ki a mélyinterjú alanyaként, aki befolyással bír, vagy meghatározó szerepet vállalt az egyes keleti küzdősportok elterjesztésében, népszerűsítésében, oktatásában, akár korábban versenyzőként, majd később edzőként, szakvezetőként, üzletemberként, vagy klubvezetőként végezte, vagy végzi ezt a tevékenységet.

A mélyinterjúk során átfogó elemzéseket folytattunk a megkérdezettekkel arról, hogy a keleti küzdősportok megítélésük szerint milyen szerepet játszottak, játszanak és játszhatnak a későbbiek során a hazai sportmozgalom fejlődésében.

A mélyinterjúk megerősítettek engem abban a feltételezésemben, hogy a keleti küzdősportoknak igen komoly személyiségformáló hatásuk van, és mindazok, akikkel ezt a mélyinterjú beszélgetést lefolytattam, egyértelműen igazolták és bizonyították számomra azt, hogy éppen a sportág hosszú ideig tartó gyakorlása következtében személyiségjegyeik rendkívül komolyan megváltoztak pozitív irányba.

4. Megbeszélés

A tanulmánynak az volt az elsődleges célja, hogy a keleti küzdősportok helyének, szerepének meghatározását végezze el, a hazai politikai, gazdasági és társadalmi változások egyes szakaszaiban.

E tekintetben a dolgozat, elérte a célját, hiszen a gazdasági és politikai változások elemzésének folyamatában a keleti küzdősportok státuszának változása jól nyomon követhető, és úgy ítélem meg, hogy az előzetes célkitűzéseknek megfelelően realizálódott.

- ☞ Az ötvenes években a keleti küzdősportok -a cselgáncs kivételével- ismeretlenek voltak Magyarországon.
- ☞ Bizonyítottá vált az is, hogy a 60-as évek elején, már az Aczél-féle „3T” szisztéma, „3T” szindróma hatása alatt a keleti küzdősportok a tiltott kategóriába tartoztak.
- ☞ A gyökeres változás, a minőségi és a mennyiségi ugrás a 70-es évek elején következett be, mint ahogy azt a tanulmányban leírtak is igazolják.
- ☞ A 80-as évek elejére, közepére a küzdősportok teljes mértékig elfogadottá váltak, többtízezres tömeg kezdte el gyakorolni a judot, a karatét, az aikidot, a kendot, a jiu-jitsut és más harci sportokat, harcművészeteket, vagy keleti küzdősportokat a különböző edzőtermekben, dojokban, tornatermekben, pincékben, alagsorokban.
A keleti küzdősportok tömeges méretűvé váltak Magyarországon, és elindultak az igazi népszerűség útján.

E tekintetben tehát megítélésem szerint a tanulmány célkitűzései vonatkozásában sikerült jól körüljárhatóan meghatároznom a keleti küzdősportok helyének és szerepének változását és integrációját a hazai sportmozgalomba, sportpolitikába.

A rendszerváltást követően már lényeges változás nem következett be, legfeljebb csak azt mondhatjuk, hogy a tanfolyami résztvevők létszáma nem csökkent, noha más sportágak, sporttevékenységek hazai bajnokságaiban, illetve edzésein résztvevők, érdeklődők száma sajnálatos módon visszaesett.

Ez nem volt jellemző a keleti küzdősportokra, talán éppen azért nem, mert az elsődleges cél nem az volt, hogy versenyezzenek és a versenyeredmények mindenáron való hajszolásával tűnjenek ki az átlagból.

A dolgozat második fontos célkitűzése volt, választ kapni arra, hogy a keleti filozófia, illetve a keleti bölcsek tanításai beépültek-e a magyarországi edzésmódszerekbe és gyakoroltak-e valamilyen hatást is a fiatalok társadalmi szemléletváltására.

A dolgozat e tekintetben nemleges választ ad. A vizsgálatok azt igazolták, hogy nem a keleti filozófiák ismerete és a keleti bölcsek tanításai voltak azok, amelyek a magyar fiatalokat elsősorban az edzőtermekbe csalogatták, hanem éppen a keleti küzdősportoknak a sportbeli varázsa, ismeretlensége és a tanulásban rejlő lehetőségek.

A keleti filozófiákkal valójában a dojokban ismerkedtek a fiatalok viszonylag szerény ismeretanyaggal rendelkezvén. E tekintetben elmondhatjuk azt is, hogy az edzők és tanfolyamvezetők sem voltak bővében a keleti filozófia ismeretének, hiszen magyar nyelvű anyagok a 70-es évekig szinte egyáltalán nem jelentek meg ebben a tárgykörben, és csak a 80-as évektől vannak olyan tanulmányok, könyvek, kiadványok magyar nyelven is szép számmal, amelyek már a keleti bölcsek tanításaival, Lao-Ce, Konfuciusz, vagy esetleg egyéb kínai bölcsek tanításaival foglalkoznak.

A fiatalok társadalmi szemléletváltását, tehát a vizsgálat adatai figyelembevételével és feldolgozása alapján a keleti filozófiák alapvetően nem befolyásolták. Társadalmi szemléletváltásukra, ha és amennyiben ilyen történt, akkor sokkal nagyobb hatást gyakorolt maguknak a küzdősportoknak az ismeretanyaga, a technikája, technológiája, gyakorlása, semmint ennek a filozófiai háttere.

Célkitűzéseim harmadik pontja az volt, hogy a keleti küzdősportok gazdasági, üzleti vállalkozásként betöltötték-e szerepet a fejlődés folyamatában, ha igen, akkor milyen, és a sportmozgalom egészének szervezetébe hogyan voltak képesek integrálódni.

A vizsgálatok azt igazolták, hogy a keleti küzdősportok Magyarországon már a kezdeti időszaktól fogva gazdasági vállalkozásként működtek, ha úgy tetszik a magyarországi sportmozgalom első gmk-i, vagy vgmk-i éppen a keleti küzdősport tanfolyamok voltak.

Az ok látszólag egyszerű, mely mögött mélyebb összefüggések húzódnak meg.

A keleti küzdősportok egyáltalán nem kaptak állami támogatást a tevékenységükhöz, hiszen a korábbi pártállamban jól körülhatárolhatóan csak azok a sportegyesületek részesültek állami dotációban, amelyek a hagyományos, klasszikus magyar sportágak gyakorlását folytatták az egyesületekben, célirányosan készülve az olimpiai versenyekre, hiszen köztudottan Magyarország olimpia-centrikus volt, most is az, és talán az is lesz.

Ebből a tulajdonképpeni hiánytételből adódóan a keleti küzdősportok edzői, mesterei kénytelenek voltak pénzes tanfolyamokat szervezni, tanfolyami díjat kérni a tanfolyam résztvevőitől, illetve döntő többségben a szülőktől, és ezeknek a díját oly mértékben kellett megszabni, hogy az fedezni tudja a terembérelti költséget, a takarítást és az edzőnek a munkadíját is.

Miután nem volt semmiféle állami szubvenció, ezek a tanfolyami díjak lényegesen magasabbak voltak annál, mintha bárki egy sportegyesületbe fizetett volna tagdíjat.

A szülők mégis gondolkodás nélkül beírátták a gyerekeiket ezekre a tanfolyamokra és képesek voltak kifizetni ezeket az összegeket is, mert látták értelmét annak, hogy gyermekeik ezeken a tanfolyamokon részt vesznek.

Célkitűzéseim közül a negyedik az volt, hogy a keleti küzdősportokat gyakorlók nemenként, férfi és nő megközelítésben milyen motivációkkal, indítatásokkal választották maguknak ezeket a sportokat, továbbá társadalmi státuszuk, iskolai végzettségük, családi állapotuk, életkoruk hogyan befolyásolja értékrendjüket.

A kérdőívek kitöltése és értékelése tehát visszaigazolta azokat a célkitűzéseimet, melyekkel a vizsgálatot elindítottam, és hasznos információkat nyújtott arra vonatkozóan, hogy a keleti küzdősportokat gyakorlók nemenként is milyen motivációkkal, indíttatással választották maguknak ezeket a sportágakat, továbbá azt is, hogy a társadalmi státuszuk, illetve nemük hogyan befolyásolja értékrendjüket.

5. Következtetések

Az eredményekből levonható következtetések vizsgálatánál vissza kell tekinteni a dolgozat elején megfogalmazott célkitűzéseinkre.

A tanulmánynak az volt az elsődleges célja, hogy a keleti küzdősportok helyét, szerepét határozza meg a gazdasági, társadalmi, politikai változások egyes szakaszaiban.

Kutatásaim alapján bizonyítom azt, hogy a hipotéziseimre adott válaszok megfelelően alátámasztják előzetes elvárásaimat és feltevéseimet az alábbiak szerint.

Első hipotézisünk az volt, hogy a keleti küzdősportok magyarországi elterjedése másképpen történt, mint a tradicionális sportoké hazánkban, mert a tiltás és tûrés időszakában ezek a sportok nem élvezték ugyan azt az állami támogatást, amelyeket más, klasszikus, hagyományos, úgynevezett magyar sportok.

A vizsgálat beigazolta azt, hogy a keleti küzdősportok valóban másképpen érkeztek Magyarországra és másképpen nyertek teret, mint ahogy a klasszikus magyar sportok. Az is tény, és a vizsgálatok ezt egyértelműen alátámasztották, hogy nem élveztek szinte semmilyen vonatkozásban állami támogatást a keleti küzdősportok, még a judo sem, amely pedig már az 50-es években jelen volt a magyar sport világában.

Azonban abban az időszakban a judot is csak a belügyi és a honvéd klubokban lehetett gyakorolni, viszonylag zárt körülmények között és biztonsági ellenőrzésekkel, illetve az akkori biztonsági szolgálatok felügyelete alatt.

A 60-as évek vonatkozásában pedig, amikor még a tûrés kategóriájában voltak ezek a sportok, akkor óhatatlan volt az, hogy semmiféle állami támogatást nem kapnak, hiszen semmilyen vonatkozásban nem kívánták ezeket a sportokat az akkori politikai tényezők népszerűsíteni és tovább elterjeszteni.

Megpróbálták megõrizni a belterjességet és a zártságot, semmiféle anyagi, erkölcsi, vagy éppen kommunikációs támogatást nem nyújtottak ezeknek a sportágaknak a gyakorlásához.

Valójában kijelenthetõ, hogy a 60-as évek közepén, egészen a 70-es évek elejéig, a politikai nomenklatúra félt a keleti küzdõsportok futótûzként történõ elterjedésének lehetõségétõl, sõt még belbiztonsági, vagy nemzetbiztonsági szempontokból is veszélyt érzett abban, hogyha széles tömegek megtanulják az önvédelmi technikákat.

A 70-es évek közepétõl számítva ez a fajta ellenérzés és ellenõrzés lazult, illetve a késõbbiek során teljesen meg is szûnt. Az kijelenthetõ, és a vizsgálat tapasztalatai is ezt igazolták, hogy a 80-as évek közepétõl már, bármelyik keleti küzdõsportról is beszélünk, teljes mértékû integráció valósult meg a magyar sportmozgalomba, azonban a pénzügyi, anyagi, gazdasági támogatottság mind a mai napig nem hasonlítható össze egyetlenegy hagyományos, vagy tradicionális küzdõsport állam által történõ pénzügyi támogatásával.

Hipotéziseink második feltevése az volt, hogy a keleti küzdõsportok kezdettõl fogva üzleti alapon mûködtek, és ez hatással volt fejlõdésükre és elterjedésükre.

Ez a tézisünk egyértelmûen igazolást nyert. Tekintettel arra, hogy a 60-as évek közepétõl, a 70-es évek elejétõl a keleti küzdõsportok tanfolyami jelleggel voltak ûzhetõk, és ezeknek a tanfolyamoknak a megszervezését nem is szükségszerûen az egyes sportegyesületek végezték el, hanem külön erre a célra létrejött kisvállalkozások, gazdasági munkaközösségek, vagy vállalati gazdasági munkaközösségek, ezért már szinte az elsõ perctõl kezdve jelen volt a gazdaság hatása a keleti küzdõsport tanfolyamokon.

Más oldalról pedig, miután ez tanfolyami jelleggel történt, ezért tanfolyami díjat lehetett és kellett is szedni.

Igazából ebben az időszakban már ezek a gazdasági vállalkozások, ha nem is a haszon szerzésére irányultak, de mindenképpen a profitábilis tevékenység irányába mutattak, hiszen a terembérleti díjakat, az edzőknek a tevékenységéért adható díjakat, a takarítás költségét egyaránt magában foglalták azok a tanfolyami díjak, amelyek összehasonlításképpen más sportegyesületi szakosztályok tanfolyami díjaival legalább 30-40 %-kal esetenként több száz százalékkal is magasabbak voltak.

Így ezek a vállalkozások már lényegében üzleti alapon töltötték be szerepüket a keleti küzdősportokban és egyben a sportgazdaságban is.

Harmadik hipotézisünk az volt, hogy a keleti filozófiákat a magyar társadalom nem, vagy csak alig fogadta be. Azt is feltételeztük, hogy a keleti küzdősportok filozófiai, vallásietikai összetevői nem váltak alapvető tanításokká, és állításunk az volt, hogy a küzdősportok európaiasodva érték el páratlan hazai népszerűségüket.

A tanulmány és a vizsgálatok eredményei a feltételezéseinket többnyire és nagymértékben igazolták. A társadalom valójában nem fogadta be a keleti filozófiákat, és a keleti küzdősportok filozófiai, vallásietikai összetevői sem váltak alapvető tanításokká.

Azonban hipotézisünk ott nem volt teljes mértékig helyes, hogy a küzdősportok európaiasodva érték el páratlan népszerűségüket, avagy sem, hiszen a tanulmány azt igazolta, hogy a judo, karate, aikido dojokban, edzőtermekben folyó oktatás és tanítás szerves részét képezte a keleti filozófiák tanainak oktatása is, és azok ceremóniáinak, szokásainak, hagyományainak alkalmazása is az edzések során.

A kérdőíves felmérés vizsgálatai is azt mutatták, hogy a tanfolyami résztvevőknek egy igen jelentős százaléka komoly érdeklődést tanúsított a keleti filozófiák iránt és azokkal szívesen megismerkedett és egy részét képes is volt magáévá tenni és életfelfogásként is használni.

Noha általánosságban kijelenthető, hogy a hipotézisünk a küzdősportok európaiasodására vonatkozóan helytálló, azonban a filozófiai és vallásietikai háttérre vonatkozóan meg kell

állapítani, hogy a vizsgálat azt mutatta és azt bizonyította, hogy ezek a tényezők végül is a küzdősport oktatásnak és a küzdősport tanfolyamokon résztvevők további életfelfogásának részévé váltak.

Negyedik hipotézisként azt állítottuk, hogy a keleti küzdősportok elterjedése, mint divat és újdonság érezhető hatást gyakorolt a magyar fiatalok sportaktivitására és rendszeres sporttevékenységének fejlődésére.

Ez a hipotézisünk beigazolódott, hiszen már a 60-as évektől kezdve több tízezer, a mai időszakban pedig mintegy százezer fiatal folytatja a keleti küzdősportokkal összefüggő tevékenységét, több ezer dojoban, tornateremben, pincében, edzőteremben.

A rendszeres sporttevékenység fejlődésére pedig azért is hatást gyakoroltak a keleti küzdősportok, mert megtanították a sportolókkal, illetve a sport iránt érdeklődőkkel azt, hogy akkor van csak eredmény, hogyha rendszeresen, hetente kétszer-háromszor foglalkoznak azzal a sporttevékenységgel, amit maguknak választottak.

Minden tekintetben elmondható, hogy ez a hipotézis beigazolódott, hiszen túlmutatva a divaton és az újdonságon, a keleti küzdősportok egy társadalmi réteg, egy korosztály, de talán túlmutatva a korosztályokon életmód modelljévé is vált és beépült a mindennapjaiba.

Vizsgálataink végső *összegzésként* elmondható tehát, hogy a keleti küzdősportok az elmúlt mintegy ötven év alatt bejárták sikeres útjukat és sok tízezer hívet szereztek maguknak. A titkos ügynökök és elhárító tisztak „önvédelmi fegyvere” az átlag állampolgárok által is elérhetővé váló sporttanfolyamok keretében integrálódott a mindennapi életbe.

A keleti küzdősportok többsége sikeres vállalkozások keretében tevékenykedik és nemzetközi elismertséget is kivívott.

A szerzőnek a dolgozat témakörében megjelent publikációi

- ? Dr. Borbély. Attila (2005) Eastern Martial Arts in Hungary Idő-Ruch dia Kultury, Scientific Year's Issue of Idő Movement, Rzeszow
- ? Dr. Borbély Attila (2004) Transformation of the Social Status of the Eastern Martial Arts in Hungary, European Association for Society and Sport, 2004, Sports Involvement in Changing Europe, Warsaw
- ? Dr. Borbély, Attila (2005) Eastern Martial Arts in Hungary, using the Experience of a Survey, Magyar Sporttudományi Társaság
- ? Dr. Borbély, Attila (2005) A keleti küzdősportok nevelési funkciói Szolnoki Főiskola, Közlemények
- ? Dr. Borbély, Attila (2005) Keleti küzdősportok fejlődése Magyarországon Semmelweis Egyetem, Kalokagathia, Budapest
- ? Dr. Borbély, Attila (2005) Egy kutatás eredményei a keleti küzdősportok gyakorlói között Katana magazin, Budapest
- ? Dr. Borbély, Attila – dr. Jóvér, Béla (2005) Szamurájok útján II. (a keleti küzdősportok kézikönyve) Medicina Kiadó, Budapest ISBN 963 243 919 3
- ? Dr. Borbély, Attila – dr. Jóvér, Béla (1991) Szamurájok útján I. (a keleti küzdősportok kézikönyve) Sport, Budapest ISBN 963 253 6460